

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата педагогічних наук, професора Сосіної В.Ю. на дисертаційну роботу Топол Ганни Афанасіївни на тему «Комплексна оцінка підготовленості кваліфікованих спортсменок у художній гімнастиці», подану до спеціалізованої вченої ради Д 26.829.01 Національного університету фізичного виховання і спорту України для захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт

Актуальність теми. Стрімке зростання спортивних досягнень, інтенсивний розвиток художньої гімнастики, спеціалізація гімнасток у індивідуальній програмі та групових вправах потребують удосконалення системи підготовки спортсменок в цьому олімпійському виді спорту. Групові вправи вважаються найскладнішим видом змагальної діяльності у художній гімнастиці, які відрізняються від індивідуальних виступів наявністю складних взаємодій між спортсменками, високою динамічністю, синхронним виконанням рухів, використанням різних переміщень та предметів. Відмінності у змагальній діяльності спортсменок пояснюють необхідність особливого підходу до процесу їх підготовки. Важливе місце у процесі підготовки гімнасток, які спеціалізуються у групових вправах художньої гімнастики, займає комплексний контроль спортивної підготовленості, який повинен охоплювати усі сторони спортивної підготовки.

Проте аналіз науково-методичної та спеціальної літератури, наукові дослідження та розробки мають розрізнений характер, недостатньо розглядаються питання комплексного контролю підготовленості спортсменок, які спеціалізуються у групових вправах художньої гімнастики. Розробка комплексної оцінки підготовленості гімнасток, що включає оцінювання технічної, фізичної, психологічної, функціональної видів підготовленості, дозволить контролювати степінь готовності спортсменок, відповідно коригувати тренувальний процес і підвищувати ефективність

підготовки до змагань. Отже, актуальність проблеми та її недостатня розробленість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження «Комплексна оцінка підготовленості кваліфікованих спортсменок у художній гімнастиці».

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Дослідження проводилися відповідно до «Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту за темою 2.12 «Формування системи багаторічного відбору та орієнтації спортсменів» (№ державної реєстрації 0111U001725). Внесок дисертанта, як співвиконавця теми, полягав у розробці алгоритму контролю та системи оцінки підготовленості спортсменок в групових вправах художньої гімнастики.

Наукова новизна одержаних результатів. Полягає у тому, що вперше

- на основі визначення провідних факторів та видів підготовленості, які забезпечують ефективність змагальної діяльності в групових вправах художньої гімнастики, виділений комплекс інформативних тестів і показників для оцінки підготовленості гімнасток;

- обґрунтовано підхід до розробки комплексної системи оцінки підготовленості гімнасток у групових вправах, в основі якого – використання тестів для оцінки техніки змагальних композицій, які демонструють спортсменки в команді, та урахування індивідуальних характеристик гімнасток, що забезпечують спортивний результат;

- обґрунтовано та розроблено алгоритм контролю видів підготовленості гімнасток, що дозволяє ефективно управляти тренувальним процесом; розроблено комплексну систему оцінки підготовленості гімнасток у групових вправах.

Підтверджено дані про особливості тренувальної та змагальної діяльності гімнасток у групових вправах;

Доповнено дані і розширено уявлення про значущість показників для оцінки елементів техніки виконання вправ без предмета і з предметами, фізичних якостей гімнасток, що спеціалізуються в групових вправах.

Практичне значення одержаних результатів пов'язано з реалізацією розробленої комплексної системи оцінки підготовленості гімнасток з

урахуванням їх взаємодії в команді та індивідуальних особливостей в процесі підготовки групових вправ.

Запропонований алгоритм контролю видів підготовленості гімнасток у групових вправах дозволив тренеру коригувати підготовку гімнасток в річному циклі. Результати досліджень апробовано і впроваджено в практику підготовки кваліфікованих гімнасток у групових вправах – членів збірних команд СК «Скіф» і КДЮСШ «Олімп» м. Києва, про що свідчать відповідні акти.

Результати досліджень впроваджено в навчальний процес Національного університету фізичного виховання і спорту: кафедри спортивних видів гімнастики при викладанні дисципліни «Теорія і методика викладання обраного виду спорту (художня гімнастика)», для студентів 1–2 курсів (2016); кафедри теорії та методики спортивної підготовки і резервних можливостей спортсменів при викладанні дисципліни «Загальна теорія підготовки спортсменів», для студентів 3 курсу (2016). Отримані результати підтверджено актами впровадження.

Основні результати дослідження оприлюднені на 13 всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях (2012–2016 рр.). За темою дисертаційної роботи опубліковано 15 наукових робіт, з них: 6 робіт, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації, 5 з них – у спеціалізованих виданнях України, та 4 представлені у журналах, що входять до наукометричних баз; 6 статей апробаційного характеру, 3 статті, що додатково відображають наукові результати роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна. Достовірність ефективності розробленої Топол Ганною Афанасіївною комплексної оцінки підготовленості кваліфікованих спортсменок, які спеціалізуються у групових вправах художньої гімнастики, алгоритму контролю видів підготовленості гімнасток, висновків, які містяться в дисертації, обумовлені актуальністю проблеми, забезпечені достатньою джерельною базою дослідження, теоретичним, методологічним і експериментальним рівнем проведених досліджень.

Автором чітко визначено мету, об'єкт, предмет і основні завдання дослідження, що дало змогу змістовно структурувати матеріали дисертаційного здобутку. Мета та завдання дисертації сформульовані досить коректно. Методи дослідження інформативні, об'єктивні та відповідають поставленим завданням.

Дисертант використала: 1) теоретичний аналіз і узагальнення – для дослідження проблеми особливості контролю як функції управління процесом підготовки спортсменів в складно-координаційних видах спорту загалом і художній гімнастиці зокрема, організації та проведенні комплексного контролю підготовленості спортсменок в художній гімнастиці, визначення підходів до оцінки різних видів підготовленості гімнасток, показників і тестів, які використовуються в процесі контролю підготовленості спортсменок в художній гімнастиці;

2) анкетування – для визначення факторів, що впливають на ефективність підготовки гімнасток і характерних особливостей проведення тренувального процесу у групових вправах;

3) педагогічне спостереження – для вивчення особливостей навчально-тренувального процесу та змагальної діяльності з метою подальшого визначення способів проведення комплексного контролю підготовленості гімнасток, які спеціалізуються у групових вправах художньої гімнастики;

4) педагогічне тестування з використанням інструментальних методів – для оцінки рівня підготовленості гімнасток у виділених видах (технічна, фізична, психологічна, функціональна), а також для визначення їх морфологічного статусу;

5) методи психодіагностики – для оцінки пам'яті, уваги, рухливості, сили та врівноваженості нервових процесів, особистісної готовності, а також для визначення психологічних особливостей комплектування команд;

6) педагогічний експеримент – для перевірки ефективності використання комплексної оцінки підготовленості спортсменок, які спеціалізуються у групових вправах;

7) метод експертних оцінок – для з'ясування думок експертів щодо факторів, що впливають на ефективність тренувальної та змагальної діяльності

спортсменок, значущості показників і тестів для оцінки різних видів підготовленості гімнасток, які спеціалізуються у групових вправах.

Достовірність наукових положень обґрунтована тривалістю проведення досліджень (з жовтня 2013 р. по вересень 2016 р.); контингентом осіб, які брали участь у експерименті (27 тренерів і 10 кваліфікованих спортсменок), використанням сучасної вимірювальної апаратури (вага-аналізатор «Tanita-BC-418MA, комплекс – аналізатор серцевого ритму і «Стабілограф»), адекватним математичним плануванням досліджень при високій мірі вірогідності, а також обробкою одержаних матеріалів методами математичної статистики.

На основі даних констатуючого експерименту був сформований і проведений формувальний педагогічний експеримент, який довів ефективність запропонованої автором комплексної системи оцінки підготовленості гімнасток, які спеціалізуються у групових вправах художньої гімнастики.

Оцінка змісту дисертації, її завдання в цілому та ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, практичних рекомендацій, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації 229 сторінок, з них 167– основного тексту. Робота містить 43 таблиці, 31 рисунок, 10 додатків. Для написання роботи використано 207 літературних джерела, з них –13 іноземних авторів.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми; вказано зв'язок з науковими планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичну значущість роботи, а також визначено особистий внесок здобувача в спільно опублікованих працях; представлено інформацію про апробацію результатів і публікації за темою дисертаційної роботи.

У першому розділі проаналізовано й узагальнено наукові праці з проблеми дослідження. Літературний огляд висвітлює особливості контролю як функції управління процесом підготовки спортсменів в складно-координаційних видах спорту, проблему організації та проведення комплексного контролю підготовленості спортсменок в художній гімнастиці,

підходи до оцінки різних видів підготовленості гімнасток, показники і тести, що використовуються в процесі контролю підготовленості спортсменок в художній гімнастиці. Перший розділ викладено на 30 сторінках.

У другому розділі обґрунтовано й описано методи дослідження, адекватні його меті та завданням: теоретичний аналіз і узагальнення спеціальної науково-методичної літератури, даних мережі Інтернет; анкетування; педагогічне спостереження; педагогічне тестування з використанням інструментальних методів; методи психодіагностики; педагогічний експеримент; метод експертних оцінок; методи математичної статистики.

У хронологічній послідовності викладені чотири етапи проведення досліджень. Матеріали другого розділу відповідають метрологічним вимогам системи виміру, оцінки й контролю результатів наукових досліджень.

У третьому розділі відображено результати власних досліджень: особливостей тренувальної та змагальної діяльності кваліфікованих гімнасток у групових вправах художньої гімнастики; визначено значущі показники та тести для оцінки підготовленості гімнасток, які спеціалізуються в групових вправах; обґрунтовано підхід та розроблено алгоритм контролю видів підготовленості гімнасток у групових вправах. В ході досліджень автором виявлено, що в процесі підготовки гімнасток не використовуються тести для оцінювання різних видів підготовленості спортсменок, не враховується рівень підготовленості гімнасток безпосередньо перед змаганнями, а крім того відсутні сучасні підходи щодо оцінювання спортивної підготовленості гімнасток, які спеціалізуються в групових вправах. У результаті проведених досліджень автором дисертації розроблено алгоритм комплексного контролю видів підготовленості спортсменок, які спеціалізуються в групових вправах художньої гімнастики, що містить організаційні заходи проведення контролю, програму контролю та комплексну оцінку підготовленості гімнасток.

У четвертому розділі представлено комплексну систему оцінки підготовленості кваліфікованих гімнасток, які спеціалізуються в групових вправах; здійснено оцінку рівня підготовленості кваліфікованих гімнасток;

перевірено ефективність використання комплексної оцінки підготовленості спортсменок. Розроблені автором шкали дозволяють виявити у спортсменок переваги та недоліки за показниками технічної, фізичної, психологічної підготовленості, а також морфофункціональними показниками, і визначити комплексну підсумкову оцінку спортивної підготовленості.

У п'ятому розділі подається обговорення результатів досліджень, де одержані дані узагальнено та інтегровано в систему знань про доцільність комплексної системи оцінки підготовленості кваліфікованих спортсменок у групових вправах художньої гімнастики, що дозволяє підвищити ефективність управління тренувальним процесом.

Загальні висновки відповідають завданням дисертаційного дослідження. В цілому, зміст дисертації та представлений автореферат свідчать про високий рівень підготовленості дисертантки, досконале володіння методикою дослідження, творчий підхід до обраної проблеми, що й дозволило їй обґрунтувати стан наукової розробки теми та розв'язати основні дослідницькі завдання.

Представлений автореферат повністю відповідає змісту дисертаційної роботи, а публікації розкривають основні її положення.

Недоліки дисертації та автореферату по їх змісту та оформленню.

Разом з тим, у дисертаційній роботі присутні, на наш погляд, і окремі недоліки:

1. З тексту дисертації незрозуміло, хто оцінював результати виконання тестів з технічної підготовленості гімнасток. Чи це була експертна оцінка чи оцінка, яку виставляли судді, експериментатор або тренер?

2. Бажано для визначення ключових моментів дисертації використовувати однакові словосполучення. Наприклад, тести, відібрані експертами для оцінки підготовленості спортсменок, називаються: «контрольними вправами», «спеціальними вправами», «спеціалізованими руховими тестами», «значущими тестами», «інформативними тестами»; а «види підготовленості» – «компонентами підготовленості», «факторами підготовленості» або «сторонами підготовленості».

3. Тести, що використовує автор роботи для оцінювання фізичної та технічної підготовленості спортсменок у групових вправах художньої

гімнастики, були відібрані експертами як найбільш значущі, на основі чого їм було присвоєно відповідний ранг. Для більш коректного визначення тестів (які у новизні дослідження називаються «інформативними») можливо слід було виконати кореляційний або факторний аналіз, що дозволило би зменшити кількість тестів і спростити процедуру оцінювання.

4. Дискусійними є окремі терміни, що використовуються дисертантом. Так, під час оцінювання морфофункціональних показників, з використанням методу стабілографії (Розділ 3 і Розділ 4), можливо краще користуватися терміном не «рівновага», а «стійкість тіла», оскільки функція рівноваги, як складова координаційних здібностей була оцінена під час контролю за фізичною підготовленістю.

5. Для підтвердження ефективності розробленої комплексної оцінки підготовленості кваліфікованих спортсменок, які спеціалізуються у групових вправах художньої гімнастики, можливо слід було би включити в педагогічний експеримент контрольну групу, де такий контроль не використовувався.

6. Згідно з текстом дисертації (розділ 2 і розділ 4) педагогічний експеримент проводився «для визначення рухової сумісності за рівнем підготовленості кожної гімнастки у складі команди». Однак щодо сумісності гімнасток у команді по закінченні експерименту нічого не сказано, хоча це дуже важлива проблема підготовки саме у групових вправах художньої гімнастики.

7. На наш погляд, не зовсім правильно стверджувати, що «у всіх гімнасток провідною була права рука» (Розділ 4), лише на підставі оцінювання зорово-моторної реакції. Процес оцінювання домінування кінцівки досить складний і включає виконання низки тестів. У цьому випадку краще говорити, що права рука була провідною для даного рухового завдання.

8. Незрозуміло, чому у Висновку 3 причиною технічних помилок у кваліфікованих спортсменок автор називає лише недостатній рівень спеціальної фізичної підготовки. Якщо говорити про технічні помилки, то, у першу чергу – це недостатній рівень технічної підготовленості. Крім того, неабияке значення набувають рівень психологічної, функціональної та ін. видів підготовленості. Тим більше, що нижче у висновку говориться про необхідність контролювати

усі види підготовленості, які впливають на спортивний результат.

9. У тексті дисертації зустрічаються редакційні неточності, стилістичні помилки, недоліки використання термінології. У тексті автореферату мають місце помилки перекладу.

Перераховані недоліки та зауваження носять дискусійний характер, суттєво не впливають на науково-методологічний рівень дисертації і не знижують її загальної позитивної оцінки та спрямовані, в основному, на подальше вдосконалення творчих здібностей здобувача.

Висновок про відповідність дисертації встановленим чинним вимогам. Дисертаційна робота Топол Ганни Афанасіївни «Комплексна оцінка підготовленості кваліфікованих спортсменок у художній гімнастичці» має достатнє теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, обґрунтованістю висновків, новизною отриманих результатів відповідає пункту 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р., № 567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт.

Офіційний опонент кандидат педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри хореографії та
мистецтвознавства Львівського державного
університету фізичної культури ім. І. Боберського

В.Ю. Сосіна

Проректор з науки та зовнішніх зв'язків
професор, кандидат біологічних наук Львівського
державного університету фізичної культури
ім. І. Боберського

А.С. Вовканич

Висновки дані ж собі
Засвідчую:
[Signature]